

Af Niels Johan Juhl-Nielsen

Mange står klar som frivillige i et udsat Sverige

Frivillige spiller – og kan komme til at spille – en stor rolle i totalforsvaret i Sverige, som i de seneste år har været presset af Rusland, af modtagelse af flygtninge, samt af storme og skovbrande.

Tager man færgen fra Frederikshavn, fra Rønne eller tager man blot toget fra København, så vil man ankomme til et land, der har udviklet sit eget sikkerhedsregime - forskelligt fra det vi kender i Danmark, som jo bygger på et medlemskab af NATO.

Sverige indgik tidligere - sammen med lande som Jugoslavien, Østrig, Schweiz og Finland - i blokken af alliancefrie lande. Men opløsning af Øst-blokken og udvidelserne af EU ændrede dette. Sverige forblev neutralt.

Gennem mange år havde det svenske samfund organiseret sig med såvel et redningsberedskab (Rädningsverket), en kriseberedskabsmyndighed (KBM) som en Styrelse for Psykologisk Försvar. I dag er disse nationale myndigheder samlet i Myndigheden for Samfundssikkerhed og Beredskab (MSB), som samordner så at sige alle dele af det beredskab, der ligger uden for det militære forsvar og politi. I et civilt forsvar (i modsætning til det militære forsvar), hvor MSB har den samordnende rolle.

Opgaverne er i Sverige opdelt i lokale, regionale og statslige myndighedsopgaver. Kommunen udgør basisenheden, hvor det er brandvæsenet – og ikke politiet – der koordinerer på skadestedet og med en alarmcentral, som ikke henhører under en enkelt myndighed, men er uafhængig.

De kommunale risiko- og sårbarhedsanalyser samles regionalt af de statslige länsstyrelser, mens sygehusvæsenet og den

regionale planlægning af infrastruktur og erhvervsliv samles i regioner, f.eks. Region Skåne. I en slags trip-trap-træske model centraliseres herefter sikkerhedsarbejdet om eksempelvis risiko- og sårbarhedsanalyserne i den centrale myndighed, MSB, der altså har redningstjenesten og også cyber-sikkerhed som sit ansvarsområde.

Robusthed og internationalt udsyn

"Robusthed" har været et centralt fokus for svensk beredskab. Med sikringsrum, med sikkerheden i centrum i byplanlægning og ikke mindst med et omfattende uddannelsesprogram for først og fremmest offentligt ansatte. Men næppe noget europæisk land har engageret sig i det europæiske og internationale beredskabsarbejde, som Sverige har gjort det, i hvert fald ikke siden Murens fald. Eksempelvis kan nævnes "Partnership for Peace", hvor svenskerne formidlede resultaterne af landets sikkerhedsarbejde og samlede beredskabsenheder med basis i landets el-forsyning for at kunne bistå i udviklingslande.

I forbindelse med afholdelse af en national kriseberedskabsuge i 2018 udsendte MSB en brochure til 4,8 millioner husstande med titlen "Om krisen eller kriget kommer" med gode råd til familier og enkeltpersoner. Formålet med en kriseberedskabsuge var at få mennesker til at reflektere over, hvorledes samfundskriser kan vende op og ned på vores hverdag og om betydning af et hjemmeberedskab.

I de senere år har det svenske "folkhem-

Ifølge en godt et år gammel undersøgelse kan næsten ni ud af ti svenskere se sig selv som frivillige under en alvorlig krise. Men mange ved ikke, hvilken organisation de skal henvende sig til. Her er en frivillig i gang med brandslukning under de store skovbrande i 2018. (Foto: MSB)

met" været udfordret. På den ene side af et udefra truende Rusland, som på forskellig vis har provokeret i særlig grad Sverige, som ikke er del af NATOs musketér-ed. På den anden side af et brud på den svenske selvforståelse ved en folkelig modstand mod den omfattende modtagelse af flygtninge.

I det neutrale Sverige, hvor basisenheden i beredskabet ligger i kommunen, har MSB og svenske SKR (Svenska Kommuner och Regioner) ved kriseberedskabsaftaler reguleret koordineringen af støtten til kommunerne.

Totalforsvar og de frivillige

Det svenske beredskab under MSB udøves på baggrund af et omfattende dokumentation

rarki, som er tilrettelagt via en central styring. Prioriteterne for 2021-2025 er allerede overordnet skitseret således:

- Et redningsværn som støtte til redningstjenesten – et behov for støtte, der er konstateret efter skovbrandene i sommeren 2018.
- En fortsat udvikling af hjemmeværnet.
- En fortsat støtte til et stærkt Røde Kors, som bl.a. koordinerer de spontant frivillige.
- Sverige vil prioritere et generelt løft for det civile forsvar.
- Som støtte for det civile forsvar udvikles en civilpligt med uddannelse (ikke besluttet endnu).
- Sverige vil løfte det psykologiske forsvar (ikke besluttet hvordan).

Niels Johan Juhl-Nielsen

- Næstformand i Sociale Entreprenører i Danmark. Tidligere ansat ved bl.a. kommunale og regionale myndigheder og Københavns Brandvæsen. Har de seneste 25 år haft fokus på katastrofer og bæredygtighed, både professionelt og frivilligt.
- Underviser i Robust Borger/BorgerBeredskabet.
- I november og i februar har der været afholdt samfundssikkerhedskonferencer i Sverige og Norge, og Niels Johan Juhl-Nielsen har deltaget i dem begge. Dette er den første af hans to rapporter om status i broderlandenes beredskab.

Svenske bønder deltager her i bekæmpelsen af skovbrandene i 2018 – ligesom 12.000 andre svenskere gjorde på frivillig basis. (Foto: MSB)

Villigheden til at hjælpe hinanden ved kriser er helt afgørende for, hvorledes man kommer igennem krisen. Ifølge en undersøgelse fra 2018 vurderer otte ud af ti svenskere, at frivillige har haft en stor betydning i håndteringen af samfundskriser i årene forud. Næsten ni ud af ti kan selv forestille sig at være frivillige i tilfælde af en alvorlig social krise. Samtidig ved godt seks ud af ti ikke, hvilken organisation de skal henvende sig til.

Myndigheder, frivillige organisationer og forskere betoner mere og mere det fælles samfundsansvar for sikkerhed og beredskab. Myndighederne er dog udfordret på, hvordan man skal imødekomme borgernes villighed til at være frivillige. De fri-

villige findes "derude", men selvom villigheden til at bistå med en hjælpeindsats er stor, så har borgerne vist sig mindre og mindre villige til at lade sig organisere.

350.000 medlemmer i 18 frivillige forsvarsorganisationer

Som antydnet er det civile forsvar og de frivilliges indsats en del af det svenske totalforsvar. Sverige har 18 frivillige forsvarsorganisationer med i alt 350.000 medlemmer. 12.000 af disse var aktive under skovbrandene. Civilförsvarsförbundet er med 14.000 medlemmer et eksempel på en frivillig forsvarsorganisation og virker for at styrke demokratiet, menneskeværdighed og for en bæredygtig samfundsudvikling. Af an-

dre civile forsvarsorganisationer kan nævnes:

- Røde Kors (www.kommun.redcross.se/) har sit specifikke nationale mandat fra MSB og udgør en hovedhjørnesten i det svenske beredskabs inddragelse af frivillige. Røde Kors er en neutral organisation, men i forhold til opgaver har organisationen ændret sig gennem årene og udvidet sit virke med opgaver inden for plastik, miljø og fugle/planter.
- Forsvarsuddannerne (www.forsvarsutbildarna.se/) uddanner for forsvarsmagten inden for temaer som kommunikation, sundhed, farlige emner, medicin og andre specialområder med opdrag, der relaterer til fred, kriser og krig. Ca. 330 personer er aktive som undervisere. Man underviser de civile skydevagter og i praktisk slukning af skovbrande. Der arbejdes desuden med udbredelse af kendskab til totalforsvarets og kriseberedskabets opbygning.
- Frivilliges Indsats ved Kriser og Katastrofer (www.fikk.se/) har afdelinger i 108 kommuner. Foreningen fokuserer på de såkaldt spontant frivillige og har haft et særligt fokus på de bevaringsværdige bygninger. ▲

Sverige har 18 frivillige forsvarsorganisationer med i alt 350.000 medlemmer. 12.000 af disse var aktive under skovbrandene.